

In de eerste jaren van de vorige wereldoorlog meenden verschillende landbouwers op Walcheren, dat er op het gebied der coöperatie op dit eiland ook veel te bereiken zou zijn. Een der artikelen, welke zich daarvoor zeer goed leenden was de melk.

Op 3 Maart 1916 werd door 82 personen de Coöperatieve Melkinrichting en stoomzuivelfabriek „Walcheren” opgericht. Heden bestaat deze Coöperatie, een belangrijke instelling, welke voor geheel Walcheren van grote betekenis is, dus 25 jaar.

Bij de oprichting kreeg de Coöperatie de beschikking over de bestaande melkfabriek der firma L. Dekker en Co., die destijds gevestigd was in het op 17 Mei j.l. met zovele andere gebouwen op de hoek van de Wal en de Kapoenstraat in vlammen opgegane pand. De heer L. Dekker, die in deze fabriek de dagelijkse leiding had, werd nu directeur. Men kon dus met het pasteuriseren van melk en het bereiden van boter voort gaan. Door de grotere melkaanvoer werd tevens besloten tot het bereiden van kaas.

Op 1 April werd het werk in de fabriek door de coöperatie overgenomen. Van de bij de oprichting zitting hebbende leden van het bestuur en van de Commissie van toezicht, is de heer J. J. Mesu de enige, die de zaak als zodanig 25 jaar heeft gediend. Hij, die thans reeds vele jaren als voorzitter van de Commissie van toezicht fungeert, jubileert dus ook, terwijl bovendien van de oprichters nog elf leden met hem het jubileum herdenken.

De heer Dekker heeft de Coöperatie slechts 5 jaren als directeur gediend. Hij werd in 1921 opgevolgd door den heer R. S. Meinen. Tijdens diens directeurschap werd in 1922 het vervaardigen van kaas stop gezet.

Meer en meer ging het bestuur in dien tijd echter begrijpen, dat de fabriek op den Wal niet de geschikte gelegenheid bood om het bedrijf op dat peil te brengen, waarop de zuivelbereiding recht heeft. In het najaar van 1923 kwam het bestuur bij de algemene vergadering met het voorstel om, nu het ledental van 80 tot 200 was geklommen, over te gaan tot de stichting van een nieuwe fabriek. Aanvankelijk ondervond het voorstel nog al bezwaren, doch in Februari 1924 kreeg het bestuur een crediet van f240.000 om tot den bouw over te gaan. Er is toen met verschillende instanties vrij langdurig onderhandeld, doch ten slotte kon op 30 Maart 1926 de nieuwe inrichting op den Poelendaalschen - thans Vlissingschen - Singel officieel in gebruik worden genomen in tegenwoordigheid van verschillende autoriteiten. Het was de heer C. Zwagerman, - heden nog steeds adviseur der Coöperatie - die een uitvoerige uiteenzetting gaf van het totstandkomen der inrichting van de nieuwe fabriek en haar werking.

Men had dus met deze ingebruikneming een grote stap verder op dit gebied gedaan en men is daar niet blijven stil staan, In 1928 verliet de heer Meinen de fabriek. Het bestuur benoemde op 5 December van dat jaar de tegenwoordige directeur, den heer M. A. van Varik Jzn., die op 1 Februari 1929 zijn nieuwe taak aanvaardde. In hem had men een geboren Middelburger gevonden, die na volbrachte studie en elders als zodanig werkzaam te zijn geweest, voor deze taak ten volle berekend was. De laatste 12 jaren hebben dit wel bewezen. Ook hij heeft, evenals beide voorgangers, vele moeilijkheden heden te overwinnen gehad, maar hij heeft deze met de volle medewerking van het Bestuur en de Commissie van toezicht overwonnen. Steeds is de fabriek uitgebreid en zijn nieuwe machines aangeschaft. Nog geen 14 dagen geleden werd een steriliseermachine in werking gesteld, van een systeem, dat in Nederland nog weinig of niet in toepassing is.

In verband hiermede zij opgemerkt, dat nadat men in 1929 weer met de bereiding van kaas was aangevangen en in 1933 ook het artikel melkpoeder was gaan produceren, men in 1934 er toe over is gegaan de flessenmelk niet meer te pasteuriseren, doch te steriliseren. Men verliet toen ook het systeem der beugelsluiting van de flessen en verving die door de zgn. kroonkurksluiting.

Alle veranderingen in de fabriek te beschrijven zou ons te ver voeren, maar als bewijs van uitbreiding moge gelden, dat in de oude fabriek op den Wal 2 kleine karns stonden en dat er nu twee grote zijn welke 1600 liter room per keer verwerken. De melkpoedermachines kunnen 1500 liter melk per uur verdampen tot melkpoeder en zoo zijn alle machines er op ingericht de grootste capaciteit en de grootste hygiëne te bereiken. De 6 diploma's van het laatste tiental jaren o.a van 1940 uitgereikt door den Brabantschen Zuivelbond zijn evenveel bewijzen, dat de monsters Roomboter, die iedere week moeten worden ingezonden, aan de hoogste eisen voldoen.

Opgemerkt kan nog worden, dat al het mogelijke gedaan wordt om te voorkomen, dat melk van zieke dieren wordt verwerkt. De Coöperatie geeft een grote steun aan de t.b.c. bestrijding bij het rundvee en het onderzoek omvat meer dan 5000 dieren, waarvan de dieren, die aan open t.b.c. lijden, worden afgeslacht. Voorts worden de contrôleverenigingen en de melkerscursussen financieel gesteund.

Het bedrijf heeft 43 personen in dienst, van wie de heren P. Verkleij en J. Geldof te Middelburg en S. Adriaanse, 't Zand van het begin af in het bedrijf werkzaam zijn.

Voor hen en ook voor de andere werkkrachten zal de herdenkingsdag wel niet ongemerkt voorbijgaan.

Hoe het bedrijf is toegenomen moge uit de volgende cijfers blijken: in 1916 leverden van af 1 April 82 leden 757.810 liter melk; in 1921 brachten 173 leden en 3 losse leveranciers 2.797.835 liter aan; in 1926 waren het 166 leden en 17 niet-leden, die samen 3.598.307 L., afleverden; in 1931: 138 leden . en 112 leveranciers 4.844.826 L; in 1936: 218 leden en 460 leveranciers, 13.1149.819 L. melk en 179.130 L. room, en ten slotte in 1940 506 leden en 208 leveranciers 14.034.838 L. melk en 128.187 liters room.

Uit deze cijfers blijkt o.a., dat velen, die eerst alleen de melk als los leverancier leverden, zich later ook als lid der Coöperatie lieten inschrijven.

Thans iets over den verkoop. Hierbij zij opgemerkt, dat deze wat de consumptiemelk voor Middelburg betreft bijna geheel in handen is gelegd van de *N.V. Samenwerking*, die haar kantoor aan het Hofplein heeft. Er werd verkocht:

	Losse melk L.	flessen 1 L.	flessen ½ L.	bedrag in Gld.
1919:	1.554.174	41.675	15.281	f 453.376,13
1929:	1.874.324	32.861	43.735	f 495.361,25½
1939:	5.092.865	380.200	195.282	f 1.076.161,86.

Naast de overeenkomst met deze melkslijtersvereniging is ook de oprichting van de Melkveehoudersvereniging van grote betekenis geweest. Zoo komen wij tot het jaarverslag over 1940, dat in de morgen te houden algemene vergadering zal worden uitgebracht en waaruit wij nog enkele grepen willen doen.

Dank wordt uitgesproken, dat alle leden van het personeel, die onder de wapenen zijn geweest, gezond en wel na de strijd terug keerden en hulde gebracht aan allen omdat zij in de Meidagen hun plicht volkomen hebben verricht, steeds op hun post waren en begrepen, welk een sociale taak op hen rustte. Het bedrijf bleef gelukkig gespaard, slechts 18 en 20 Mei werd geen melk ontvangen, en met ingang van 17 Mei moest het poedermaken worden stopgezet.

Het gemiddelde vetgehalte der melk was 3.377, de gemiddelde uitbetaling 7.03 cents per kg., terwijl de leden bovendien 0.10 cents per kg tegoed werd geschreven op hun ledenkapitaal. Teruggekocht werd 6.101.976 kg. ondermelk voor f 50.223,31 of 0.82 cents per kg. De verkochte producten brachten totaal f 1.284.841.60½ op.

Coöperatieve Melkinrichting en Stoomzuivelfabriek „Walcheren”.

Herdenking van het 25-jarig bestaan.

Dinsdag heeft de herdenking plaats gehad van het 25-jarig bestaan van de Coöperatieve Melkinrichting en Stoomzuivelfabriek „Walcheren”.

Nadat het bestuur en de commissie van toezicht zich met den directeur, den adviseur en verschillende genoodigden in de Vergenoeging aan een goed verzorgden maaltijd hadden vereenigd, waarbij verschillende bestuurs- en commissieleden van hun vrouwen vergezeld waren, had in het Schuttershof te Middelburg de algemeene vergadering plaats.

Het bestuur en de commissie van toezicht hadden met enkele der genoodigden plaats genomen op het tooneel. Ook een 16-tal bloemstukken was daar geplaatst, o.a. van de besturen van den Nederl. Zuivelbond, van den Brabantschen Zuivelbond, van de Coöperatieve Zuivelexport vereeniging; van den kring Walcheren van de Z.L.M.; van den Ring Walcheren van de Coöperatieve boerenleenbanken; van de Coöperatie Eiland Walcheren; van de Coöperatieve Veilingsvereeniging; van den heer C. Zwagerman, adviseur der Coöperatie; van het personeel; van de Zuivelfabriek te Kloosterzande; van de Melkinrichting „Samenwerking”; van de Vlissingsche en van de Middelburgsche Melkslijtersvereeniging; een viertal van zakenrelaties en een van een oud-lid van het personeel.

De voorzitter, de heer S. Simonse uit Sint Laurens, wees er in zijn openingswoord op, dat deze dag van groote beteekenis is. Spr. heette de gasten in het bijzonder welkom o.a. den burgemeester van Koudekerke, den heer J. L. Dregmans; den heer Zwagerman, die ook 25 jaar adviseur der vereeniging is; den heer W. A. van As, directeur van de Coöperatieve Zuivelexportvereeniging; den heer J. W. van 't Hof, voorzitter van den Ring Walcheren van de Coöp. boerenleenbanken en vertegenwoordigers van andere coöperaties, van de Z.L.M., slijtersvereenigingen enz. Spr. wees er op, dat ook voor de jubilaresse geldt: van strijd tot overwinning.

Spr. brengt hulde aan hen, die ook in moeilijke tijden de coöperatie getrouw bleven in tegenstelling met hen, die er alleen van wilden profiteeren zonder lid te zijn. Het belangrijkste besluit is zeker geweest dat tot stichting van de nieuwe fabriek, welke zich de laatste 10 jaar in grooten bloei mag verheugen Dit is mede te danken aan de bepaling om de melk te betalen naar gelang van het vetgehalte. Maar ook de overeenstemming met „*Samenwerking*”, waarover beide partijen tevreden zijn, was van groote beteekenis, als mede den steun van A.N.Z.B. en BZ en de Exportvereeniging. Ten slotte heeft de financieele steun van de Boerenleenbanken ook veel ten goede gedaan. Vooral de jonge boeren moeten dit alles goed beseffen. Spr. richt zich tot den heer Zwagerman, wien geheel Zeeland en speciaal ook Walcheren dank verschuldigd is voor wat hij voor de veehouderij doet.

Namens dat bestuur biedt spr. den heer J. J. Mesu, die 25 jaar lid van de Commissie van toezicht is een rooktafel aan als herinnering. Spr. noemt dan de namen van 12 leden, die reeds van de oprichting af lid zijn. Ten slotte richt de voorzitter zich tot het personeel en in de eerste plaats tot den directeur, den heer M. A. van Varik Jzn, die zulk een groot aandeel in het tot bloei brengen van deze zaak heeft gehad. Spr. wijst er op, dat zijn naam een goeden klank heeft door geheel Nederland, dank zij zijn rijke gaven van hoofd en hart.

Het overig personeel dankt spr. voor zijn toewijding en zegt, dat aan de drie, die 25 jaar in dienst zijn, de heeren Verkleij, Geldof en Adriaanse een enveloppe met inhoud is aangeboden en aan alle 43 leden van het personeel een extra-uitkeering bij het loon is gegeven.

Gelukwensen.

De directeur deed vervolgens mededeeling van de ontvangen bloemstukken en daarna van enkele brieven. O.a. waren er twee van den burgemeester van Middelburg, de eerste dat hij gaarne van de uitnoodiging zou gebruik maken en reeds vooraf zijn gelukwensen aanbood en de tweede dat hij door uitstedigheid verhinderd was. Verder o.a. gelukwensen van den Algemeenen Nederl. en van den Brabantschen Zuivelbond en van prof. ir. B. van der Burg van den Rijks Landbouwhoogeschool te Wageningen.

Verder deelde spr. mede, dat sedert 1 Januari weder 4 leden zijn toegetreden.

De voorzitter bracht dank voor al de ontvangen bloemstukken. De presentielijst telde 260 namen van leden, terwijl er gewoonlijk een 80 de vergadering bezoeken.

Het jaarverslag en de rekeningen werden zonder opmerkingen goedgekeurd, waarna de vergadering zich accoord verklaarde met het voorstel om, evenals voor 5 jaar, het gekweekte ledenkapitaal onder de leden te verdeelen. Dit kapitaal is thans groot f46.747,43.

De directeur deelde hierbij mede, dat het de bedoeling is, dit geld in Mei as. naar verhouding der melklevering aan de leden uit te keeren.

De voorzitter dankt den directeur voor een door dezen aangeboden voorzittershamer, die hij op zijn plaats heeft gevonden.

Verschillende toespraken.

Burgemeester Dregmans zeide, dat hij gedurende de 6 jaar, dat hij nu burgemeester van Koudekerke is, geen enkele moeilijkheid met de fabriek of het bestuur heeft gehad. Mede namens de wethouders zijner gemeente zegt spr., dat men trotsch er op is zulk een bedrijf in de gemeente te hebben. Spr. hoopte, dat men de wellicht nog komende moeilijke jaren goed zal kunnen door maken en nog veel in het belang van den boerenstand zal kunnen doen.

De voorzitter bedankte den burgemeester voor zijn woorden en bood hem een foto van de fabriek in lijst aan.

De adviseur der Coöperatie, de heer Zwagerman, zeide, dat na de oprichting de Walcheren 15 jaar lang een zorgenkindje was, maar nu de laatste tien jaar volgde de tijd, dat zij zelfstandig was en daarom is het ook voor spr. een feestdag. Spr. wist bij zijn komst wel, dat in Zeeland de akkerbouw overheerschend was maar ook, dat Walcheren ten deze een bijzondere positie innam. Het was te begrijpen, dat hij als jong, enthousiast man alles deed om hier een coöperatieve fabriek te krijgen.

Aanvankelijk lukte dit niet en spr. had de pogingen reeds opgegeven, toen plotseling enkele landbouwers bij hem kwamen en zeiden de fabriek van Dekker te willen overnemen. Spr. heeft wel eens voor het bestaan der fabriek gevreesd, tot directeur van Varik kwam, iemand met ervaring en vakkennis, die de zaak in goede banen leidde en terecht het vertrouwen bezit.

Deze coöperatie is tot een zegen voor de landbouwers geworden. Spr. wenscht den heer Van Varik speciaal geluk en wijst er op, dat zijn werk ook is in het belang van 't publiek, dat de producten van deze organisatie gebruikt. Ook bestuur en leden wenscht spr, geluk en hoopt, dat de bloei zoo zal mogen voortgaan. Daartoe is ook noodig een goede verstandhouding bij het personeel, maar gelukkig neemt het bestuur ter zake een breed standpunt in.

De heer Ketelaar, die bij ontstentenis van den heer Collet d'Escury, de Coöperatieve melkfabriek te Kloosterzande vertegenwoordigde, vergeleek de verhouding tot de jubilarisse met de bloemen, die zijn fabriek en andere zonden. De bloemen zijn een uiting van vriendschap en goede saamhoorigheid. Spr. hoopt dat de Walcheren op haar verderen loopbaan niets zal ontmoeten dan bloemen. Daaraan kunnen ook wel doorns zitten, doch die kan men laten afsnijden. Zoodoende zal men alle moeilijkheden te boven komen.

De heer ir. W. A. van As uit Ginneken, directeur van de Coöp. Zuivel-Exportvereniging Brabant, zeide, dat hij als secretaris van den Brabanschen Zuivelbond reeds meermalen met de jubilarisse onderhandelde. Spr. kan verzekeren, dat de *Walcheren* een goed lid van de exportvereniging is. Spr. uitte namens de Brabantsche organisaties gelukwensen, en woorden van hoop op blijvenden bloei van deze fabriek, die een der grootste van Nederland is.

De heer J. W. van 't Hoff bood als voorzitter van den ring Walcheren van Coöp. Boerenleenbanken gelukwensen aan. De Boerenleenbanken zullen gaarne zoo noodig blijven steunen.

De heer De Vries, directeur van de fabriek te IJzendijke, wees er op, dat dit de jongste vereeniging op dit gebied in Zeeland is, Spr. staat tegenover de toekomst wellicht wat te optimistisch, maar dat versterkt juist.

Nadat de voorzitter de sprekers beantwoord had was het woord aan den directeur voor

Een overzicht over 25 jaar.

Na herinnerd te hebben aan de vergaderingen, die in 1916 in verband met de oprichtingsplannen zijn gehouden, zegt spr., dat men toen er niet aan dacht den prijs te bepalen naar het vetgehalte, doch wel toeslag gaf op vroeg leveren. Het eerste half jaar leverde een tekort op van f 5800 en dit leidde natuurlijk tot groote verlaging van den melkprijs. Men kreeg toen een melkstrijd, diefstal van boter in de fabriek en andere moeilijkheden en zelfs bedankte de heer Zwagerman als adviseur.

Verschillende volgende jaren leverden ook weer moeilijkheden op, tot dat men in 1923 begon te spreken over de oprichting van een nieuwe fabriek. Van den Grondkapitaalbank te Utrecht kreeg men het crediet voor den bouw. In 1928 kwam weer een melkstrijd en het volgende jaar een vlucht van melk door concurrentie van den oud, directeur. Toen spr. in 1929 kwam, ontdekte men na enkele maanden, dat de boekhouder in enkele jaren f 15000 verduisterd had.

Toen is de post ledenschuld geschapen, waardoor nieuwe leden minder aansprakelijkheid kregen dan de oude. In 1932 kwamen verschillende belangrijke feiten voor, men ging room maken, het vetgehalte als basis voor den melkprijs aannemen en men kreeg samenwerking met de vereeniging „*Samenwerking*”. Maar ook de melkveehoudersvereeniging op Walcheren kwam tot stand en reeds 10 jaar zorgt deze, dat de melkprijs voor Walcheren gelijk blijft. Men heeft niet direct behoefte aan nieuwe leden, maar men ziet de Coöperatie als een eigendom van alle veehouders op Walcheren.

Spr. wijst aan de hand van cijfers en zeer duidelijke grafieken op den grooten vooruitgang van de fabriek, het ledental, den omzet enz. In den loop van de jaren, maar niet het minst ook op de groote daling van de schulden en de stijging van de reserves, die aanvankelijk gevormd is uit de boetes, die gevorderd werden wegens het te veel water bij de melk voegen. Er is nu een surplus van f 25.000. Op de boerderij moet men nog veel meer aan melkcontrôle gaan doen. Door contrôle op het vetgehalte is zeker f 71.000 meer voor de melk uitbetaald. Ook nog intensiever bestrijding van de t.b.c. en oordeelkundig voeren is gewenscht. Uitbreiding vooral van de afdeling melkinrichting zal zeker noodig worden, en wenschelijk zal het zijn als men komt tot alleen verkoopen van melk in flesschen, zulks in het belang ook van de consumenten.

Nog meer sprekers.

Nog een zestal sprekers stonden op de lijst.

De heer L. J. Lorier sprak gelukwensen uit namens de Middelburgsche melkslijterijvereniging; de heer Sanders deed dit namens de melkfabriek „*Samenwerking*” en de heer Poppe voor de Vlissingische melkslijtersvereniging. De heer M. Kleinepier wenschte geluk namens den kring Walcheren der Z.L.M. De heer B. Franse sprak namens de Coöperatie Eiland Walcheren en de heer B. Koole namens de Coöperatieve Veilingsvereniging. De heer J. J. Mesu dankte met enkele woorden voor het ontvangen geschenk. Het was ruim 7 uur - de vergadering was kwart voor drie begonnen - toen de voorzitter de laatste sprekers dank bracht en een slotwoord sprak,

De Coöperatieve Zuivelfabriek en Melkinrichting Walcheren aan de Poelendaelesingel te Middelburg, met rechts de molen De Hoop, onder water.

1944 - 1945
fotograaf: Cornelisse, Dignus Pieter (1901-1970)

Bron: Foto Zeeuws fotoarchief